Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ATANASIJA RANTA [*ATHANASIOS RANTOS*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2022. gada 2. jūnijā [1]

Lieta C-470/20

AS Veejaam,
OÜ Espo
pret
AS Elering

(*Riigikohus* (Augstākā tiesa, Igaunija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – LESD 108. panta 3. punkts – Regula (ES) 2015/1589 – 1. panta c) punkts – Dalībvalstu piešķirts atbalsts – Atbalsts atjaunīgajai enerģijai – Sabiedrība, kas ražo hidroenerģiju no atjaunīgajiem energoresursiem un kas saņēmusi atbalstu atjaunīgajai enerģijai par tās hidroģeneratoros ražoto elektroenerģiju – Atbalsta, par kuru pieteikums iesniegts pēc tam, kad sākti ar projektu saistītie darbi, stimulējoša ietekme

I. Ievads

1. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LESD 108. panta 3. punktu, Regulas (ES) 2015/1589 [2] 1. panta c) punktu, kā arī Pamatnostādņu par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam (turpmāk tekstā – "2014. gada pamatnostādnes") [3] 50. punktu.

2. Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp diviem atjaunīgās enerģijas ražotājiem, proti, sabiedrībām *Veejaam* un *Espo* (turpmāk tekstā – "prasītājas"), no vienas puses, un *Elering* – Igaunijas pārvades sistēmas operatoru, kas atbildīgs par atbalsta piešķiršanu atjaunīgajai enerģijai, no otras puses, par minēto sabiedrību iesniegtajiem pieteikumiem izmaksāt Igaunijas tiesiskajā regulējumā paredzēto atbalstu atjaunīgajai enerģijai.

[1] Oriģinālvaloda – franču.

[2] Padomes Regula (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai (OV 2015, L 248, 9. lpp.).

[3] OV 2014, C 200, 1. lpp.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

3. Regulas 2015/1589 1. pantā "Definīcijas" ir noteikts:

"Šajā regulā piemēro šādas definīcijas:

[..]

b) "pastāvošais atbalsts" ir:

i) neskarot [..] Igaunijas [..] Pievienošanās akta IV pielikuma [..] papildinājumu, [..] jebkāds atbalsts, kas pastāvējis pirms LESD stāšanās spēkā attiecīgajās dalībvalstīs, t.i., atbalsta programmas un individuālais atbalsts, kas ieviests pirms LESD stāšanās spēkā [..] un ko joprojām piemēro pēc LESD stāšanās spēkā;

(ii) atļauts atbalsts, t.i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, ko atļāvusi Komisija vai Padome;

(iii) atbalsts, ko uzskata par atļautu, ievērojot Regulas (EK) Nr. 659/1999 [4] 4. panta 6. punktu vai šīs regulas 4. panta 6. punktu, vai kas atļauta pirms Regulas (EK) Nr. 659/1999, bet saskaņā ar šo procedūru;

[..]

c) "jauns atbalsts" ir jebkurš atbalsts, t.i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, kas nav pastāvošs atbalsts, tostarp pastāvoša atbalsta grozījumi;

[..]."

4. 2014. gada pamatnostādņu 49. un 50. punktā ir noteikts:

"(49) Vides un enerģētikas atbalstu var atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu tikai tad, ja tam ir stimulējoša ietekme. Stimulējoša ietekme rodas, kad atbalsts pamudina atbalsta saņēmēju mainīt savu darbību, palielinot vides aizsardzības līmeni vai uzlabojot droša, pieejama un ilgtspējīga enerģijas tirgus darbību, ko tas nedarītu bez atbalsta. Atbalsts nedrīkst subsidēt darbības izmaksas, kas uzņēmumam rastos jebkurā gadījumā, un nedrīkst kompensēt saimnieciskās darbības parasto uzņēmējdarbības risku.

(50) Komisija uzskata, ka atbalstam nav stimulējošas ietekmes uz atbalsta saņēmēju visos tajos gadījumos, kad darbs saistībā ar projektu jau ir uzsākts, pirms atbalsta saņēmējs iesniedz valsts iestādēm atbalsta pieteikumu. Šādos gadījumos, ja atbalsta saņēmējs sāk īstenot projektu pirms pieteikšanās atbalsta saņemšanai, atbalsts, kas piešķirts saistībā ar minēto projektu, netiks uzskatīts par saderīgu ar iekšējo tirgu."

[4] Padomes Regula (1999. gada 22. marts), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK līguma 93. panta piemērošanai (OV 1999, L 83, 1. lpp.).

5. Eiropas Komisija savā 2014. gada 28. oktobra lēmumā par atbalsta shēmu no atjaunīgajiem energoresursiem ražotai elektroenerģijai un efektīvai koģenerācijai (valsts atbalsts SA.36023)[5] (turpmāk tekstā – "2014. gada lēmums") konstatēja, ka Igaunijas atbalsta shēma, ar ko pārkāpts LESD 108. panta 3. punkts, ir saderīga ar LESD 107. panta 3. punkta c) apakšpunktu.

6. Komisija savā 2017. gada 6. decembra lēmumā par grozījumiem Igaunijas atbalsta shēmā atjaunīgajai enerģijai un koģenerācijai (valsts atbalsts SA.47354)[6] (turpmāk tekstā – "2017. gada lēmums") konstatēja, ka Igaunija bija ieviesusi grozījumus atbalsta shēmā, uz ko attiecas 2014. gada lēmums par LESD 108. panta 3. punkta pārkāpumu, un nolēma, ka šī atbalsta shēma pēc minēto grozījumu izdarīšanas bija saderīga ar iekšējo tirgu LESD 107. panta 3. punkta izpratnē (turpmāk tekstā kopā – "2014. un 2017. gada lēmumi").

B. Igaunijas tiesības

7. *Elektrituruseadus* (Elektroenerģijas tirgus likums; *Riigi Teataja*, 2015. gada 30. jūnijs; turpmāk tekstā – "*ELTS*") 59., 59[1]. pantā un 108. pantā paredzēts:

"59. pants. Atbalsts

(1) Ražotājs ir tiesīgs no pārvades sistēmas operatora saņemt atbalstu:

1) elektroenerģijas ražošanai no atjaunīgajiem energoresursiem, izmantojot ražošanas iekārtu, kuras neto jauda nepārsniedz 100 MW;

[..].

59[1]. pants. Atbalsta piešķiršanas nosacījumi

(1) Lai saņemtu šā likuma 59. pantā minēto atbalstu, ir jāizpilda šādi nosacījumi:

1) elektroenerģiju ražo ar ražošanas iekārtu, kas atbilst šajā likumā noteiktajām prasībām un Tīkla kodeksam;

[..].

2) Ražotājs nesaņem atbalstu:

[..]

4) ja ražotājam nav nepieciešamo vides atļauju elektroenerģijas ražošanai vai ja tas neievēro ar šīm atļaujām saistītos nosacījumus;

3) Pieteikumā, kas minēts šā likuma 59. panta 2. punktā, norāda datus par ražošanas iekārtām, informāciju, kas paredzēta tiesību aktos atbalsta saņemšanai, un informāciju, ko pieprasa pārvades sistēmas operators [..].

[..]

[5] OV 2015, C 44, 2. lpp.

[6] OV 2018, C 121, 7. lpp.

108. pants. Atbalsta saņemšanas laikposms

(1) Atbalstu, kas minēts šā likuma 59. panta 1. punkta 1)–4) apakšpunktā, var maksāt 12 gadus no ražošanas sākšanas [..].

[..]

(3) Iepriekš minētā ražošanas sākumdiena ir diena, kurā elektroenerģija no attiecīgās ražošanas iekārtas pirmoreiz tiek piegādāta tīklā vai tiešajā līnijā.

[..]"

III. Pamatlietas, prejudiciālie jautājumi un tiesvedība Tiesā

8. Prasītājas ir divas sabiedrības, kas saņēmušas valsts atbalstu enerģijas ražošanai no atjaunīgajiem energoresursiem Igaunijā[7]. Pēc ražošanas iekārtu, par kurām tās sākotnēji bija saņēmušas šo atbalstu[8], aizstāšanas šīs sabiedrības iesniedza jaunus valsts atbalsta pieteikumus[9], kurus *Elering* noraidīja ar tādu pamatojumu, ka tās nav izpildījušas valsts atbalsta shēmā atjaunīgajai enerģijai iekļautos nosacījumus (turpmāk tekstā – "aplūkojamā atbalsta shēma"). Proti, tajā bija paredzēts, ka aplūkojamo atbalstu var izmaksāt, pirmkārt, par elektroenerģiju, kas saražota ar pilnīgi jaunu ražošanas iekārtu, un, otrkārt, lai veicinātu jaunu operatoru ienākšanu tirgū un nevis lai elektroenerģijas ražotājus atbalstītu pastāvīgi.

9. Tādēļ prasītājas par šiem *Elering* lēmumiem cēla prasības *Tallina Halduskohus* (Tallinas Administratīvā tiesa, Igaunija). Ar 2017. gada 27. oktobra nolēmumiem minētā tiesa šīs prasības noraidīja. Sabiedrības šos nolēmumus pārsūdzēja *Tallina Ringkonnakohus* (Tallinas apgabaltiesa, Igaunija). Tā kā šīs apelācijas sūdzības ar 2018. gada 27. jūnija un 15. novembra nolēmumiem tika noraidītas, prasītājas ar kasācijas sūdzību vērsās *Riigikohus* (Augstākā tiesa, Igaunija), tātad iesniedzējtiesā.

10. Minētā tiesa, pirmkārt, norāda uz eventuālām pretrunām starp 2014. un 2017. gada lēmumiem un 2014. gada pamatnostādnēm saistībā ar vērtējumu par aplūkojamajā atbalsta shēmā paredzētā atbalsta atjaunīgajai enerģijai stimulējošo ietekmi. Proti, Komisija šajos lēmumos faktiski esot atzinusi iespējamību atbalsta pieteikumu iesniegt arī pēc aplūkojamo ražošanas iekārtu uzstādīšanas, lai gan saskaņā ar 2014. gada pamatnostādņu 50. punktu atbalstam nav stimulējošas ietekmes, ja darbi saistībā ar projektu ir sākti, pirms atbalsta saņēmējs valsts iestādēm iesniedz atbalsta pieteikumu.

11. Otrkārt, minētā tiesa norāda, ka atzinumā, kas Komisijai lūgts pamatlietas izskatīšanas laikā, pamatojoties uz Regulas 2015/1589 29. panta 1. punktu, Komisija konstatēja, ka sabiedrībai, kas atradās tādā pašā situācijā kā *Veejaam* un kas bija uzņēmusies jaunu ražošanas iekārtu

[7] Laikposmā no 2001. līdz 2015. gadam *Veejaam* elektroenerģiju ražoja vienā hidroelektrostacijā, izmantojot divas ražošanas iekārtas ar jaudu no 100 kW līdz 200 kW. Laikposmā no 2001. līdz 2012. gadam *Veejaam* saņēma atbalstu atjaunīgajai enerģijai, kas paredzēts pamatlietā aplūkojamajā Igaunijas atbalsta shēmā. *Espo* ražo elektroenerģiju vienā hidroelektrostacijā, izmantojot turbīnu ar 15 kW jaudu. Kopš 2009. gada tur darbojas arī jauna turbīna ar 45 kW jaudu. Laikposmā no 2004. līdz 2015. gadam *Espo* saņēma atbalstu atjaunīgajai enerģijai.

[8] 2015. gadā *Veejaam* tolaik pastāvošās ražošanas iekārtas aizstāja ar jaunu turbīnas un ģeneratora kopumu, kas tika uzstādīts uz elektrostacijas vecā aizsprosta. Šo darbību gaitā uzstādītā ražošanas iekārta bija daļēji jauna salīdzinājumā ar to, kas pastāvēja laikā, kad tika sākta elektroenerģijas ražošana.

[9] 2016. gadā *Veejaam* nosūtīja *Elering* informāciju par jauno iekārtu, lai saņemtu atbalstu atjaunīgajai enerģijai. Arī *Espo* 2016. gadā iesniedza *Elering* šādu pieteikumu, proti, attiecībā uz 2009. gadā uzstādīto turbīnu.

uzstādīšanas darbus, lai izpildītu jaunos nosacījumus ūdens lietošanas atļaujas saņemšanai, nebija tiesīga saņemt atbalstu atjaunīgajai enerģijai. Proti, tā kā darbi, kas veikti, lai izpildītu Igaunijas tiesiskajā regulējumā paredzētos nosacījumus, būtu bijuši jāveic jebkurā gadījumā, nosacījums par atbalsta stimulējošu ietekmi nav izpildīts, jo šiem darbiem nav lietderīga nolūka. Tomēr minētā tiesa jautā, vai būtu jānoskaidro arī iemesls, kas pamudinājis *Veejaam* uzstādīt jaunu iekārtu. Tātad iesniedzējtiesa jautā, vai, izskatāmajā lietā vērtējot valsts atbalsta saderību, nebūtu jāņem vērā tas, ka tad, ja *Veejaam* nevarētu saņemt atbalstu atjaunīgajai enerģijai, tai būtu bijis jāpārtrauc elektroenerģijas ražošana un ka, ņemot vērā šo apstākli, aplūkojamajam atbalstam patiešām esot stimulējoša ietekme.

12. Treškārt, minētā tiesa jautā par procesuālajām sekām tam, ka Igaunijas Republika, īstenojot aplūkojamo atbalsta shēmu, ir pieļāvusi LESD 108. panta 3. punkta pārkāpumu. Proti, no 2014. gada lēmuma izrietot, ka Igaunijas Republika bija paredzējusi divas atbalsta shēmas atjaunīgajai enerģijai. Saskaņā ar pirmo shēmu vienīgi pastāvošie ražotāji, kas ražošanu bija sākuši vēlākais 2013. gada 1. martā, bija tiesīgi saņemt atbalstu, kas piešķirams automātiski, ja vien bija izpildīti tolaik spēkā esošajā likumā paredzētie nosacījumi (turpmāk tekstā – "vecā shēma"). Otrajā shēmā esot bijis paredzēts, ka kopš 2015. gada 1. janvāra ražotāji, kas ražošanu sāka pēc 2013. gada 1. marta, valsts atbalstu varēja saņemt vienīgi konkursa procedūrā (turpmāk tekstā – "jaunā shēma"). Taču Igaunijas Republika neesot veikusi likumdošanas pasākumus, ar kuriem būtu bijis iespējams ieviest jauno shēmu, un līdz 2017. gadam esot turpinājusi piemērot veco shēmu, tādējādi atļaujot saņemt atbalstu arī tiem ražotājiem, kas ražošanu bija sākuši pēc 2013. gada 1. marta. Tādēļ Komisija 2017. gada lēmumā esot konstatējusi, ka Igaunijas Republika nebija ievērojusi LESD 108. panta 3. punktā noteikto aizliegumu īstenot valsts atbalsta pasākumus.

13. Tādēļ rodoties jautājums, vai, tā kā vecā shēma tika piemērota arī pēc sākotnēji paredzētā termiņa, aplūkojamais atbalsts ir jākvalificē kā "jauns atbalsts" (kas tika īstenots bez Komisijas atļaujas) vai tomēr kā "pastāvošais atbalsts", ņemot vērā, ka Regulā 2015/1589 ir nošķirti šie divi atbalsta veidi. Ja Tiesa atzītu, ka runa ir par "jaunu atbalstu" un ka aplūkojamās vecās shēmas pagarināšanu par likumīgu varētu uzskatīt vienīgi pēc 2017. gada lēmuma pieņemšanas, būtu jāpārbauda, vai prasītājas varēja saņemt atbalstu jau no 2016. gada, tas ir, no dienas, kad tās lūdza piešķirt šo atbalstu.

14. Šādos apstākļos *Riigikohus* (Augstākā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Savienības tiesiskais regulējums par valsts atbalstu, konkrētāk, 2014. gada pamatnostādņu 50. punktā minētais nosacījums par stimulējošo ietekmi, ir jāinterpretē tādējādi, ka ar šo regulējumu ir saderīga tāda valsts atbalsta shēma, kas atjaunīgās enerģijas ražotājam atļauj pieteikumu par valsts atbalsta izmaksu iesniegt pēc tam, kad darbi saistībā ar projekta īstenošanu jau ir sākti, ja ar valsts tiesību normu ikvienam ražotājam, kurš atbilst likumā minētajiem nosacījumiem, ir piešķirtas tiesības uz atbalstu, un kompetentajai iestādei šajā ziņā nav novērtēšanas brīvības?

2) Vai valsts atbalstam katrā ziņā nav stimulējošas ietekmes, ja ieguldījums, kas ir atbalsta pieprasīšanas pamatā, ir veikts tādēļ, ka grozīti vides atļaujas izsniegšanas nosacījumi, arī gadījumā, kad, kā tas ir šajā lietā, pieteikuma iesniedzējs, iespējams, būtu izbeidzis savu darbību, ja šādu stingrāku atļaujas izsniegšanas nosacījumu dēļ nebūtu saņēmis valsts atbalstu?

3) Vai, ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas apsvērumus lietā C-590/14 P (sprieduma 49. un 50. punkts), ja Komisija – kā tas ir šajā gadījumā – lēmumā par valsts atbalstu ir atzinusi, ka gan pastāvošā atbalsta shēma, gan plānotie grozījumi ir saderīgi ar iekšējo tirgu, un ja valsts citastarp ir norādījusi, ka tā pastāvošo atbalsta shēmu piemēro tikai līdz konkrētam datumam, runa ir par jaunu atbalstu Regulas 2015/1589 1. panta c) punkta izpratnē, ja, pamatojoties uz spēkā esošajām tiesību normām, pastāvošā atbalsta shēma joprojām tiek piemērota arī pēc valsts norādītā datuma?

4) Vai gadījumā, ja Komisija *a posteriori* ir nolēmusi necelt iebildumus pret atbalsta shēmu, kas tiek piemērota pretēji [LESD] 108. panta 3. punktā noteiktajam, personām, kurām ir tiesības uz darbības atbalstu, ir tiesīgas iesniegt arī pieteikumu par atbalsta izmaksu attiecībā uz laikposmu pirms Komisijas lēmuma pieņemšanas, ja vien to pieļauj valsts procesuālo tiesību normas?

5) Vai, neatkarīgi no [LESD] 108. panta 3. punkta normām, ir uzskatāms, ka tiesības uz valsts atbalstu ir pieteikuma iesniedzējam, kas atbalsta shēmas ietvaros ir iesniedzis pieteikumu par darbības atbalstu un sācis īstenot projektu, kurš atbilst nosacījumiem, kuri uzskatāmi par saderīgiem ar iekšējo tirgu, laikā, kad atbalsta shēma tika likumīgi īstenota, tomēr valsts atbalsta pieteikumu ir iesniedzis laikā pēc atbalsta shēmas pagarināšanas, par ko Komisija netika informēta?"

15. Rakstveida apsvērumus iesniedza *Elering*, Igaunijas valdība, kā arī Komisija. Šie lietas dalībnieki, kā arī *Espo* savus apsvērumus pauda arī tiesas sēdē, kas notika 2022. gada 16. martā.

IV. Vērtējums

A. Ievadapsvērumi

16. Sākumā norādīšu, ka izskatāmo lietu raksturo sarežģīti tiesiskie un faktiskie apstākļi, it īpaši vairāku valsts atbalsta shēmu esamība, LESD 108. panta 3. punktā paredzētā pienākuma "atturēties no jebkādas darbības" neizpilde un divi lēmumi, kuros Komisija nav iebildusi pret šīm shēmām.

17. Norādīšu arī to, ka dažos gadījumos iesniedzējtiesas uzdotie prejudiciālie jautājumi attiecas uz valsts tiesību interpretāciju. Turklāt minētā tiesa jautā Tiesai par dažiem būtībā faktiskiem un drīzāk tehniskiem aspektiem. Taču Tiesas rīcībā nav visas nepieciešamās informācijas, lai tā varētu apstiprināt vai noraidīt minētās tiesas sākotnējos secinājumus. Tāpēc galīgais nolēmums par šiem aspektiem būs jāpieņem pēdējai minētajai tiesai, ņemot vērā Tiesas sniegtos orientierus.

18. Šajā kontekstā atgādināšu, ka tad, ja Tiesai tiek lūgts sniegt prejudiciālu nolēmumu, tās uzdevums ir izskaidrot valsts tiesai Savienības tiesību normu tvērumu, lai tā varētu pareizi piemērot šīs normas lietā, ko minētā tiesa izskata, nevis pati veikt šādu piemērošanu, it īpaši tādēļ, ka Tiesas rīcībā nav visas tam nepieciešamās informācijas [10].

19. Pēc šo precizējumu sniegšanas uzskatu par lietderīgu īsi iepazīstināt ar Igaunijas valsts atbalsta shēmas pamatiezīmēm un 2014. un 2017. gada lēmumu galvenajiem aspektiem.

[10] Spriedums, 2007. gada 21. jūnijs, *Omni Metal Service* (C-259/05, EU:C:2007:363, 15. punkts).

20. Igaunijas valdība kopš 2003. gada ir īstenojusi dažādas atbalsta shēmas versijas, lai palielinātu savu daļu elektroenerģijas ražošanā Igaunijā [11]. Piešķirtais atbalsts galvenokārt bija paredzēts tam, lai kompensētu starpību starp ražošanas izmaksām un tirgus cenu, lai tādējādi mudinātu uzņēmumus būvēt atjaunīgās enerģijas ražošanas iekārtas.

21. Šādos apstākļos šajā atbalsta shēmā bija paredzēts, ka ražotājs no pārvades sistēmas operatora ar konkrētiem nosacījumiem var saņemt atbalstu elektroenerģijas ražošanai no atjaunīgajiem energoresursiem. Pirmkārt, atbalsts bija paredzēts vienīgi jaunajiem ražotājiem, kas ienāk tirgū un izmanto konkrētu veidu ražošanas iekārtas ar iepriekš noteiktu jaudu. Otrkārt, atbalsta apmērs tika noteikts nevis attiecībā pret operatora ieguldījumu izmaksām ražošanas iekārtu uzstādīšanai, bet bija atkarīgs no saražotās atjaunīgās enerģijas daudzuma. Treškārt, atbalsta summas izmaksāšana bija piesaistīta nevis enerģijas ražotājam, bet gan ražošanas iekārtai, lai principā viens un tas pats ražotājs varētu saņemt valsts atbalstu vairākām atšķirīgām iekārtām. Ceturtkārt, minētajā shēmā atbalsta izmaksāšanas termiņš bija ierobežots līdz 12 gadiem no ražošanas sākšanas dienas, kad elektroenerģija no šīs iekārtas pirmoreiz tika piegādāta tīklā.

22. Taču šķiet, ka šā lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatā galvenokārt ir iesniedzējtiesas šaubas par jēdziena "ražošanas sākšana" interpretāciju. Tādēļ, konkrētāk, minētā tiesa jautā, vai par "ražošanas sākumdienu" *ELTS* 108. panta 3. punkta izpratnē ir uzskatāma ražošanas sākumdiena elektrostacijā vai gadījumā, ja tajā pašā elektrostacijā tiek vienkārši aizstāta "ražošanas iekārta", drīkst uzskatīt, ka ir veikta jauna "ražošanas sākšana". Minētā tiesa arī uzskata, ka šis jautājums ir cieši saistīts ar interpretāciju, kas sniedzama par Igaunijas likumā minēto terminu "ražošanas iekārtas" [12].

23. Proti, lai gan, kā norāda iesniedzējtiesa, atbilde uz prejudiciālajiem jautājumiem būs atkarīga no šo divu jēdzienu kvalifikācijas, ir jānorāda, ka uz šiem jautājumiem, tostarp uz jautājumu par to, vai *ražošanas sākšana* var notikt arī tad, kad ražošanas iekārta ir aizstāta – lai gan tikai daļēji –, attiecas vienīgi valsts tiesību akti [13].

24. Tomēr jāuzsver, ka valsts tiesai, izmantojot savu novērtēšanas brīvību, ir jāievēro 2014. un 2017. gada lēmumi. Šajā ziņā norādīšu, ka, lai gan *ražošanas sākšanas* jēdziens šajos lēmumos nav definēts, tas ir izmantots, lai noteiktu tā laikposma sākumdienu, kurā sabiedrība aplūkojamās atbalsta shēmas ietvaros var saņemt valsts atbalstu. Tātad minētajos lēmumos ir minēti dažādi atbalsta piešķiršanas nosacījumi, tostarp – it īpaši – nosacījums, ka atbalsta sniegšanas ilgums kopumā nepārsniedz 12 gadus ilgu laikposmu, sākot no "ražošanas sākumdienas" [14].

[11] Šī shēma Igaunijas pievienošanās brīdī nebija kvalificēta kā "pastāvošais" atbalsts, un Komisijai par to tika paziņots tikai 2014. gadā.

[12] Minētā tiesa arī uzskata, ka tai būs jānosaka, vai jēdziens "ražošanas iekārta" ietver ne tikai turbīnas un ģeneratora kopumu (proti, iekārtas, kas šajā gadījumā tika aizstātas), bet arī aizsprostu un izplūdes kanālu.

[13] Tāpat arī iesniedzējtiesas uzdotie jautājumi par ražošanas iekārtu kvalifikāciju ir faktu jautājumi, kurus var interpretēt vienīgi valsts tiesa.

[14] Skat. 2014. gada lēmuma 62., 73., 109. un 111. punktu un 2017. gada lēmuma 66. punktu.

25. Turklāt precizēšu, ka saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru ar Komisijas lēmumu par valsts atbalstu izsniegtās atļaujas tvērumu nosaka, atsaucoties uz attiecīgās dalībvalsts paziņoto atbalsta shēmu [15]. Turklāt jānorāda, ka likumprojekta nozīmīgā tiesību norma, proti, *ELTS* 108. pants, ko Igaunijas iestādes Komisijai bija paziņojušas saistībā ar atbalsta shēmu, kas tika atļauta ar 2014. gada lēmumu, šajā ziņā nerada nekādas šaubas [16].

26. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, pirmšķietami un neskarot pārbaudes, kas vēl jāveic valsts tiesai, šķiet, ka aplūkojamā atbalsta shēma nepieļauj prasītāju pieteikumu apmierināšanu (un ka *Elering* pamatoti noraidīja to pieteikumus). Tādēļ uzskatu, ka 2014. un 2017. gada lēmumi ir jāinterpretē tādējādi, ka ražošanas iekārtas aizstāšana nerada "jaunas tiesības" uz valsts atbalstu un jebkurā gadījumā nesākas jauns 12 gadus ilgs atbalsta izmaksāšanas laikposms.

27. Jānorāda, ka ar savu pirmo un otro jautājumu iesniedzējtiesa, šķiet, jautā Tiesai par vecās shēmas saderību ar Savienības noteikumiem par valsts atbalstu un līdz ar to par 2014. un 2017. gada lēmumu tiesiskumu.

28. Tomēr jāprecizē, ka neviens pamatlietas dalībnieks nav apstrīdējis iepriekš minēto Komisijas lēmumu tiesiskumu vai – vispārīgāk – aplūkojamās atbalsta shēmas tiesiskumu. Turklāt nedz pamatlietas dalībnieki, nedz trešās personas Komisijas lēmumus nepārsūdzēja LESD 263. pantā minētajā divu mēnešu termiņā. Šādos apstākļos, kā pamatoti uzsver Igaunijas valdība, Komisijas lēmumiem vajadzētu būt saistošiem dalībvalstu tiesām, lai varētu tikt nodrošināts tiesiskās drošības princips [17].

29. Ņemot vērā šos precizējumus par aplūkojamo atbalsta shēmu un Komisijas lēmumiem, tagad aplūkošu iesniedzējtiesas uzdotos jautājumus, tostarp pirmo un otro jautājumu, kuri attiecas uz "stimulējošas ietekmes" kritērija interpretāciju, kas ir uzskatāms par priekšnosacījumu valsts atbalsta piešķiršanai enerģētikas un vides jomā. Trešais, ceturtais un piektais jautājums attiecas uz procesuālajiem aspektiem saistībā ar dažādu Igaunijas Republikā ieviesto valsts atbalsta shēmu salīdzināšanu un procesuālajām sekām, ja attiecīgā gadījumā par šīm shēmām netiek paziņots Komisijai.

B. Par pirmo prejudiciālo jautājumu

30. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vaicā Tiesai, vai vecā shēma ir saderīga ar 2014. gada pamatnostādņu 50. punktu, kurā paredzēts, ka atbalstam nav stimulējošas ietekmes, ja darbi saistībā ar projektu ir sākti, pirms atbalsta saņēmējs valsts iestādēm iesniedz atbalsta pieteikumu. Tātad minētā tiesa lūdz Tiesu vispārīgi lemt par Komisijas pieņemto pamatnostādņu tvērumu gadījumā, ja pastāv eventuālas pretrunas ar Komisijas lēmumu valsts atbalsta jomā.

[15] Spriedums, 2010. gada 16. decembris, *Kahla Thüringen Porzellan*/Komisija (C-537/08 P, EU:C:2010:769, 44. punkts un tajā minētā judikatūra).

[16] Komisijai paziņotā likumprojekta (*ELTS*) 108. pantā bija paredzēts, ka "atbalstu nemaksā par elektroenerģiju, kas saražota ar jaunu ražošanas iekārtu, kura uzstādīta tajā pašā vietā, lai aizstātu veco ražošanas iekārtu, ja saskaņā ar šo likumu atbalsts par aizstājamās ražošanas iekārtas saražoto elektroenerģiju jau ir maksāts 12 gadus. Atbalstu izmaksā par elektroenerģiju, kas saražota ar ražošanas iekārtu, kura uzbūvēta, lai aizstātu veco ražošanas iekārtu, tik ilgi, līdz ir pagājuši 12 gadi kopš dienas, kad tika sākta ražošana ar sākotnējo ražošanas iekārtu".

[17] Spriedums, 1994. gada 9. marts, *TWD Textilwerke Deggendorf* (C-188/92, EU:C:1994:90, 25. punkts).

31. Vispirms atgādināšu, ka spriedumā *Kotnik*[18] Tiesa citastarp ir precizējusi, ka tādi Komisijas akti kā pamatnostādnes nevar patstāvīgi radīt dalībvalstīm saistības, tie tikai rada apstākļus, kuros iespējams nodrošināt valsts atbalsta saderību ar iekšējo tirgu un kuri Komisijai ir jāņem vērā, īstenojot plašo rīcības brīvību, kas tai piešķirta ar LESD 107. panta 3. punktu.

32. Pieņemdama šādas uzvedības normas un to pasludināšanas brīdī paziņodama, ka šīs normas tiks piemērotas gadījumiem, ar kuriem tās saistītas, Komisija pati ierobežo savas rīcības brīvības iespējas un principā nevar atteikties no šīm normām, nevēlēdamās, lai attiecīgā gadījumā to sodītu par tādu vispārējo tiesību principu pārkāpumu kā vienlīdzīgas attieksmes vai tiesiskās paļāvības aizsardzības princips[19]. Praksē tas nozīmē, ka tad, ja dalībvalsts paziņo ar pamatnostādnēm saderīgu valsts atbalsta projektu, Komisijai principā šis projekts ir jāatļauj. Tomēr dalībvalstis saglabā tiesības paziņot Komisijai valsts atbalsta projektus, kas neatbilst šajā paziņojumā paredzētajiem kritērijiem, un Komisija ārkārtas apstākļos šādus projektus var apstiprināt[20].

33. No iepriekš izklāstītā izriet, ka Komisijai ir novērtēšanas brīvība atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu atbalsta shēmu, kurai tiek nodrošināta stimulējošas ietekmes nosacījuma ievērošana citādi, nekā iesniedzot pieteikumu par darbu sākšanu. Šajā gadījumā Komisija, ņemot vērā virkni citu kritēriju, kā arī attiecīgās atbalsta shēmas konkrēto ekonomisko ietekmi, uzskatīja, ka tai bija "stimulējoša ietekme", neraugoties uz to, ka atbalsta saņēmēja atbalsta pieteikums var tikt iesniegts pēc darbu sākšanas.

34. Šajā ziņā Komisija konstatēja, ka parastos tirgus apstākļos (un valsts atbalsta neesamības gadījumā) attiecīgie uzņēmumi nebūvētu atjaunīgās enerģijas ražošanas iekārtas, jo šīs iekārtas nebūtu konkurētspējīgas. Tādēļ piešķirtais atbalsts galvenokārt bija paredzēts, lai kompensētu starpību starp ražošanas izmaksām un tirgus cenu, lai mudinātu uzņēmumus izbūvēt šādas iekārtas. Turklāt Komisija uzsvēra, ka attiecīgās atbalsta shēmas būtiskā iezīme ir tā, ka atbalsta sniedzējam nav rīcības brīvības attiecībā uz atbalsta piešķiršanu, ja šā atbalsta pieteikuma iesniedzējs izpilda likumā noteiktos nosacījumus. Tātad Komisija secināja, ka šī shēma atbilda stimulējošas ietekmes nosacījumiem, konstatējot, ka šā atbalsta nepiešķiršanas gadījumā jauni ar atjaunīgo enerģiju saistīti projekti netiktu sākti vajadzīgajā apmērā un ātrumā[21].

35. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu uz pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt, ka nosacījumam par stimulējošu ietekmi, kurš paredzēts 2014. gada pamatnostādņu 50. punktā, nav pretrunā tas, ka atjaunīgās enerģijas ražotājs var iesniegt pieteikumu izmaksāt valsts atbalstu pēc tam, kad jau sākti projekta īstenošanas darbi, ja vien visi pārējie Komisijas lēmumā par attiecīgās atbalsta shēmas saderīgumu minētie nosacījumi ir izpildīti.

C. Par otro prejudiciālo jautājumu

36. Ar savu otro jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai valsts atbalsta stimulējošā ietekme jebkurā gadījumā ir izslēgta, ja ieguldījums, kas ir šā atbalsta pieprasīšanas pamatā, tika veikts saskaņā ar grozījumiem vides atļaujas izsniegšanas nosacījumos, tostarp tad, ja pieteikuma iesniedzējs būtu izbeidzis savu darbību, ja stingrāku atļaujas izsniegšanas nosacījumu dēļ nebūtu saņēmis valsts atbalstu.

[18] Spriedums, 2016. gada 19. jūlijs, *Kotnik* u.c. (C-526/14, EU:C:2016:570, 44. punkts).

[19] Spriedums, 2016. gada 19. jūlijs, *Kotnik* u.c. (C-526/14, EU:C:2016:570, 40. punkts).

[20] Spriedums, 2016. gada 19. jūlijs, *Kotnik* u.c. (C-526/14, EU:C:2016:570, 43.–45. punkts).

[21] Skat. 2014. gada lēmuma 64. punktu un 2017. gada lēmuma 62. un 63. punktu.

37. Citiem vārdiem sakot, šis jautājums attiecas uz stimulējošas ietekmes pastāvēšanu gadījumā, kad ražošanas iekārtas aizstāšanas pamatā ir atbilstošās tiesību normas par šādiem ieguldījumiem.

38. Sākumā norādīšu, ka minētais jautājums attiecas tikai uz vienu no prasītājām, proti, *Veejaam*, kas 2015. gadā bija spiesta aizstāt savu ražošanas iekārtu pret jaunu iekārtu, jo tika ieviesti grozījumi Igaunijas likumā, ar ko vairs vecām ražošanas iekārtām netika atļauts efektīvi piegādāt elektroenerģiju.

39. Turpinājumā, runājot par stimulējošu ietekmi, 2014. un 2017. gada lēmumos ir atsauce uz 2014. gada pamatnostādņu 49. punktu, kurā paredzēts, ka vides un enerģētikas atbalstu var atzīt par saderīgu ar iekšējo tirgu tikai tad, ja tam ir stimulējoša ietekme.

40. Lai pārbaudītu, vai atbalstam ir stimulējoša ietekme, tiek salīdzināts, pirmkārt, hipotētisks scenārijs, kurā atbalsts tiek piešķirts uzņēmumam, un, otrkārt, "alternatīvs" scenārijs, kurā atbalsta izmaksa nav paredzēta. Izstrādājot šo pēdējo minēto scenāriju, ir jāņem vērā visi objektīvie faktiskie apstākļi, piemēram, vides prasības, kas ietekmē konkrētas ražošanas vienības rentabilitāti. Tādēļ iestādei, kas atbildīga par atbalsta piešķiršanu, ir jāpārbauda "alternatīva" scenārija ticamība un jāapstiprina, ka atbalstam ir vajadzīgā stimulējošā ietekme.

41. Šajā ziņā norādīšu, ka no 2014. gada pamatnostādnēm neizriet, ka jebkurā gadījumā ieguldījuma veikšana, lai ievērotu grozījumu vides atļaujas izsniegšanas nosacījumos, izslēgtu atbalsta stimulējošas ietekmes pastāvēšanu. Tas arī attiecināms uz 2014. gada lēmumu, kurā īpaši nav paredzēts otrajā prejudiciālajā jautājumā minētais gadījums, proti, ieguldījums, kas saistīts ar valsts tiesībās noteiktiem stingrākiem nosacījumiem.

42. Tādēļ, neskarot turpinājumā sniegtos apsvērumus, uzskatu, ka valsts atbalsta stimulējoša ietekme nav izslēgta, ja ieguldījums, kas ir valsts atbalsta pieprasīšanas pamatā, tika veikts, jo tika izdarīti grozījumi vides atļaujas izsniegšanas nosacījumos (it īpaši tāpēc, ka sākotnējais atbalsts vairs nebija pietiekams vides prasību izmaiņu dēļ).

43. Šajā ziņā norādīšu – iesniedzējtiesa uzskata, ka pamatlietas risinājums būs atkarīgs no jautājuma, vai par "ražošanas sākumdienu" ELTS 108. panta 3. punkta izpratnē jāuzskata sākotnējā ražošanas sākumdiena elektrostacijā vai arī gadījumā, ja tajā pašā elektrostacijā tiek vienkārši aizstāta "ražošanas iekārta", drīkst uzskatīt, ka ir veikta jauna "ražošanas sākšana"[22]. Atbilde uz šo jautājumu ļaus noskaidrot, vai *Veejaam* var saņemt jauna valsts atbalsta izmaksu, ja tā jau ir saņēmusi šādu atbalstu 12 gadu laikposmā, kas paredzēts Igaunijas shēmā par iekārtu, kura tika uzstādīta tajā pašā hidroelektrostacijā un tika aizstāta.

44. Taču, kā esmu minējis šo secinājumu 23.–25. punktā, lai gan minētais jautājums attiecas uz valsts tiesībām un tā kā valsts tiesai ir piešķirta novērtēšanas brīvība, šai tiesai ir jāievēro 2014. un 2017. gada lēmumos minētie nosacījumi. Šajā ziņā atgādināšu, ka valsts atbalsta izmaksa, pamatojoties uz 2014. un 2017. gada lēmumiem, ir pakļauta dažiem nosacījumiem, tostarp nosacījumam, ka atbalstu piešķir laikposmam līdz 12 gadiem.

45. Visbeidzot arī jānorāda, ka no Igaunijas shēmas mērķiem, kā tos apstiprināja Komisija, izriet, ka tās mērķis ir veicināt jaunu operatoru ienākšanu atjaunīgās enerģijas tirgū. No 2014. un 2017. gada lēmumiem nekādā ziņā neizriet, ka šīs sistēmas mērķis ir pastāvīgi (vai vismaz ilgāk par šajā shēmā paredzētajiem 12 gadiem) atbalstīt ražotājus, kuri jau ir saņēmuši valsts atbalstu,

[22] Skat. šo secinājumu 22. punktu.

lai veiktu ieguldījumus atjaunīgajā enerģijā. Tātad papildus pārmērīgas kompensācijas riskam, pieņemot, ka katra iekārtas aizstāšana izraisītu jauna 12 gadu atbalsta laikposma sākumu, attiecīgie uzņēmumi saņemtu subsīdijas automātiski un (gandrīz) nepārtraukti, vienlaikus novēršot jebkādu komercrisku.

46. Tas, ka šajā gadījumā iekārtas bija jānomaina sakarā ar izmaiņām tiesiskajā regulējumā, kas reglamentē šādus ieguldījumus, neietekmē iepriekš minēto konstatējumu. Proti, ja tiktu pieņemta *Veejaam* pieeja, tas nozīmētu, ka valsts atbalsta piešķiršana būtu pilnīgi atkarīga no dalībvalstu likumdošanas vai reglamentējošas iniciatīvas, neņemot vērā Komisijas lēmumpieņemšanas sistēmu, šāds risinājums nebūtu saderīgs ar Savienības tiesību normām par valsts atbalstu.

47. No iepriekš minētā izriet, ka iesniedzējtiesai, ņemot vērā pamatlietas faktiskos apstākļus, principā ir jāpārbauda "alternatīva" scenārija, ar ko savā atbalsta pieteikumā iepazīstināja *Veejaam*, ticamība un it īpaši iespēja, ka šī pēdējā minētā būtu pārtraukusi savu darbību gadījumā, ja tā nesaņemtu atbalstu jaunu stingrāku noteikumu dēļ. Tomēr, veicot pārbaudi, tiesai ir saistoši 2014. un 2017. gada lēmumi, it īpaši nosacījums par atbalsta maksimālo ilgumu, kas ir 12 gadi.

48. Šādos apstākļos ierosinu uz otro prejudiciālo jautājumu atbildēt tādējādi, ka valsts atbalsta stimulējošo ietekmi neizslēdz tas, ka ieguldījums, kuram tiek lūgts atbalsts, ir veikts, pamatojoties uz grozījumiem vides atļaujas izsniegšanas nosacījumos, it īpaši gadījumā, kad pieteikuma iesniedzējs būtu izbeidzis savu darbību, ja stingrāku atļaujas izsniegšanas nosacījumu dēļ nebūtu saņēmis minēto atbalstu, ja vien piešķirtais atbalsts atbilst nosacījumiem, kas noteikti Eiropas Komisijas lēmumā, ar ko atzīts attiecīgās atbalsta shēmas saderīgums.

D. Par trešo prejudiciālo jautājumu

49. Trešais jautājums ir uzdots, lai noteiktu, vai Igaunijas Republika īstenoja jauna atbalsta pasākumus bez Komisijas atļaujas.

50. Atgādināšu, ka no 2014. gada lēmuma, kā arī no Tiesas rīcībā esošās informācijas izriet, ka Igaunijas Republika bija plānojusi uzturēt spēkā veco shēmu līdz 2014. gada 31. decembrim, t.i., dienai, kad bija jāstājas spēkā jaunai shēmai, ko raksturo iepirkuma konkurences sistēma starp operatoriem un kas pieejama arī ražotājiem, kuri savu darbību sāka pēc 2013. gada 1. marta[23]. Taču šīs jaunās shēmas stāšanās spēkā tika atlikta; tātad brīdī, kad *Veejaam* un *Espo* 2016. gadā iesniedza savus atbalsta pieteikumus *Elering*, Igaunijā vēl tika piemērota vecā shēma. 2017. gada lēmumā Komisija konstatēja, ka vecās shēmas piemērošana pēc 2014. gada 31. decembra ir LESD 108. panta 3. punktā[24] paredzētā pienākuma "atturēties no jebkādas darbības" pārkāpums, taču otro reizi atzina atbalsta saderību ar iekšējo tirgu, atļaujot pagarināt vecās atbalsta shēmas darbības laiku līdz 2016. gada 31. decembrim.

51. Šajos apstākļos iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai vecās shēmas īstenošanas pagarināšana pēc Komisijai norādītā datuma, kas saskaņā ar tās apstiprinājumu 2014. gada lēmumā bija kļuvusi par "pastāvošo atbalstu", ir uzskatāma par "jaunu atbalstu" Regulas 2015/1589 1. panta c) punkta izpratnē.

[23] Skat. 2014. gada lēmuma 27., 28. un 106. punktu.

[24] Skat. 2017. gada lēmuma 29., 31. un 96. punktu.

52. Pirmkārt, ir jānorāda, ka gan Savienības materiālajās, gan procesuālajās tiesībās pastāv atšķirība starp "pastāvošo atbalstu" un "jaunu atbalstu". No vienas puses, "pastāvošais atbalsts" ir kvalificēts kā valsts pasākums, kas ir viens no Regulas 2015/1589 1. panta b) punktā minētajiem pieciem pastāvošā atbalsta veidiem [25]. No otras puses, šīs regulas 1. panta c) punktā jauns atbalsts ir definēts kā "atbalsts, t.i., atbalsta shēmas un individuāls atbalsts, kas nav pastāvošs atbalsts, tostarp pastāvoša atbalsta grozījumi". Turklāt atkarībā no tā, vai pasākums tiek kvalificēts kā pastāvošais atbalsts vai kā jauns atbalsts, tiek noteikta procedūra, ko izmanto Komisija, lai pārbaudītu tā saderību ar iekšējo tirgu.

53. Saskaņā ar LESD 108. panta 1. punktu pastāvošo atbalstu var sniegt regulāri tik ilgi, kamēr Komisija nekonstatē tā nesaderīgumu. Savukārt šā panta 3. punktā noteikts, ka jauna atbalsta projekti [26] ir jāpaziņo Komisijai un tos nevar īstenot līdz galīga lēmuma pieņemšanas brīdim [27]. Tādēļ pretēji jaunajam atbalstam, kas tiek uzskatīts par "nelikumīgu", ja valsts to piešķir, pārkāpjot šajā pantā paredzēto pienākumu atturēties no jebkādas darbības, pastāvošais atbalsts ir jāuzskata par likumīgu tik ilgi, kamēr Komisija LESD 108. panta 1. punktā paredzētās pastāvīgās pārbaudes laikā nav konstatējusi tā nesaderību ar iekšējo tirgu [28].

54. Otrkārt, ir jānorāda: no 2014. gada lēmuma izriet, ka Komisija bija atļāvusi veco atbalsta shēmu, atzīstot to par saderīgu ar iekšējo tirgu, pamatojoties uz konkrētām saistībām, kuras bija uzņēmusies Igaunijas Republika, tostarp it īpaši saistībām piemērot šo shēmu līdz 2014. gada 31. decembrim [29]. Šajā ziņā norādīšu, ka savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa pati konstatē, ka Igaunijas Republika pagarināja pastāvošā atbalsta shēmu bez Komisijas apstiprinājuma un tādējādi pārkāpa LESD 108. panta 3. punktu. Komisija savā 2017. gada lēmumā arī atzina, ka, piemērodamas pastāvošo atbalsta shēmu pēc 2015. gada 1. janvāra un tādējādi atļaudamas to izmantot jauniem ražotājiem, Igaunijas iestādes ieviesa attiecīgo atbalsta pasākumu pirms Komisijas galīgā lēmuma [30].

55. Taču saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru Komisijas atļauja īstenot ar iekšējo tirgu saderīgu atbalstu ir spēkā tikai tad, ja dalībvalsts ievēro saistības, kuras tā ir uzņēmusies un kuras ir atļautā pasākuma neatņemama sastāvdaļa. Ja valsts tiesībās šādas saistības nav paredzētas, dalībvalstij ir attiecīgi jāgroza savi tiesību akti, lai varētu pildīt tās ierosinātās saistības un tādējādi ievērot Komisijas izsniegto atļauju [31].

56. Šajā ziņā jānorāda, ka spriedumā *DEI* un Komisija/*Alouminion tis Ellados* (C-590/14 P, EU:C:2016:797), ko iesniedzējtiesa tieši min savā trešajā jautājumā, Tiesa uzskatīja, ka pastāvošā atbalsta spēkā esamības termiņš ir kritērijs, kas var ietekmēt Komisijas vērtējumu par šā atbalsta

[25] Šajā lietā atbilstošais pastāvošā atbalsta veids ir atbalsts, kas definēts šīs regulas 1. panta b) punkta ii) apakšpunktā.

[26] Tostarp projekti, kuru mērķis ir grozīt pastāvošo atbalstu, jo pastāvošā atbalsta grozīšana nozīmē jaunu atbalstu Regulas 2015/1589 1. panta c) punkta izpratnē.

[27] Spriedums, 2016. gada 26. oktobris, *DEI* un Komisija/*Alouminion tis Ellados* (C-590/14 P, EU:C:2016:797, 45. punkts).

[28] Spriedums, 2010. gada 18. novembris, *NDSHT*/Komisija (C-322/09 P, EU:C:2010:701, 52. punkts).

[29] Šo nostāju apstrīd *Elering*, kas 2014. gada lēmumu interpretē citādi. *Elering* apgalvo, ka vecā shēma beigu termiņu neparedzēja un ka no 2014. gada lēmuma neizriet, ka Komisija vecās shēmas apstiprināšanu bija pakārtojusi nosacījumam, ka tai jābeidzas 2014. gada 31. decembrī vai ka tā jāaizstāj ar jaunu shēmu. No tā izrietot, ka Igaunijas Republika varēja likumīgi nepildīt ar minēto lēmumu apstiprinātos grozījumus un turpināt īstenot veco atbalsta shēmu, kas bija apstiprināta ar šo lēmumu.

[30] Skat. 2017. gada lēmuma 3.2. apakšiedaļu.

[31] Spriedums, 2015. gada 15. oktobris, *Iglesias Gutiérrez* un *Rion Bea* (C-352/14 un C-353/14, EU:C:2015:691, 28. un 29. punkts).

saderību ar iekšējo tirgu [32]. Šādos apstākļos pastāvoša atbalsta spēkā esamības pagarināšana ir uzskatāma par pastāvoša atbalsta izmaiņām un tāpēc tā atbilstoši Regulas Nr. 2015/1589 1. panta c) punktam ir kvalificējama par jaunu atbalstu [33].

57. Tādēļ uz trešo jautājumu būtu jāatbild šādi: ja Komisija lēmumā par valsts atbalstu par saderīgu ar iekšējo tirgu ir atzinusi gan pastāvošu atbalsta shēmu, gan paredzētās izmaiņas tajā, taču dalībvalsts neievēro savu apņemšanos atbalsta shēmu piemērot tikai līdz konkrētai dienai, šīs atbalsta shēmas piemērošana pēc šīs dienas ir uzskatāma par "jaunu atbalstu" Regulas 2015/1589 1. panta c) punkta izpratnē.

E. Par ceturto un piekto prejudiciālo jautājumu

58. Ar ceturto un piekto jautājumu iesniedzējtiesa vaicā par LESD 108. panta 3. punkta iespējamā pārkāpuma sekām saistībā ar valsts atbalsta pieteikumiem, kurus prasītājas iesniedza laikā, kad šo atbalstu varēja uzskatīt par nelikumīgu. Šie jautājumi būtībā rastos gadījumā, ja Tiesa nospriestu, ka vecā shēma laikposmā no 2015. līdz 2017. gadam bija jauns atbalsts un tātad tā bija nelikumīga. Ņemot vērā manis ierosināto atbildi uz trešo prejudiciālo jautājumu, uzskatu, ka ir jāsniedz atbilde uz ceturto un piekto prejudiciālo jautājumu.

59. Ceturtais jautājums ir uzdots, lai noskaidrotu, vai *Veejaam* un *Espo* varēja saņemt atbalstu jau no pieteikumu iesniegšanas brīža 2016. gadā vai arī tikai no 2017. gada lēmuma pieņemšanas dienas. Piektais jautājums ir saistīts ar konkrēto *Espo* situāciju. Proti, šī sabiedrība atbalstu lūdza piešķirt brīdī, kad (2016. gadā) to varētu uzskatīt par nelikumīgu, lai gan uz ieguldījuma veikšanu 2009. gadā varētu attiecināt ar 2014. gada lēmumu sniegto atļauju.

60. Ņemot vērā šo jautājumu savstarpējo saistību, ierosinu tos izskatīt kopā.

61. Sākumā norādīšu: Komisija uzskata, ka ceturtais un piektais jautājums ir hipotētiski un tātad nepieņemami, jo prasītājām neesot tiesību saņemt atbalstu nedz vecās, nedz jaunās atbalsta shēmas ietvaros, jo tās jau 12 gadus bija saņēmušas atbalstu.

62. Tā ir taisnība, ka prasītājām, šķiet, nebija tiesību uz jaunā atbalsta izmaksu – it īpaši Komisijas minētā iemesla dēļ [34]. Tomēr atbilde uz jautājumu par to, vai prasītājas varēja saņemt atbalstu, beigu beigās būs atkarīga no dažu faktisko apstākļu interpretācijas un tikai Igaunijas valsts tiesībās paredzētās shēmas interpretācijas. Tādēļ uzskatu, ka uz šiem jautājumiem ir jāatbild, bet jāuzsver, ka minētās atbildes ietver pieņēmumu, ka tiek ievēroti 2014. un 2017. gada lēmumiem pievienotie nosacījumi.

63. Atgādināšu, ka, kvalificējot veco shēmu kā "jaunu atbalstu" LESD 108. panta 3. punktā paredzētā paziņošanas pienākuma pārkāpuma dēļ, šis atbalsts laikposmā no 2015. līdz 2017. gadam bija "nelikumīgs". Minētais atbalsts ir kļuvis par "pastāvošo atbalstu" (un tātad "likumīgu") tikai 2017. gada 6. decembrī, kad Komisijas lēmumā tā pagarināšana tika atzīta par saderīgu ar iekšējo tirgu [35].

[32] Spriedums, 2016. gada 26. oktobris, *DEI* un Komisija/*Alouminion tis Ellados* (C-590/14 P, EU:C:2016:797, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).

[33] Spriedums, 2016. gada 26. oktobris, *DEI* un Komisija/*Alouminion tis Ellados* (C-590/14 P, EU:C:2016:797, 50. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

[34] Skat. šo secinājumu 24.–26. punktu.

[35] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2003. gada 21. oktobris, *van Calster* u.c. (C-261/01 un C-262/01, EU:C:2003:571, 56. punkts).

64. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Komisijas apstiprinošais lēmums *a posteriori* nepadara par likumīgiem nepaziņotus un ar LESD 108. panta 3. punktu nesaderīgus atbalsta pasākumus [36]. Tādēļ Tiesa nosprieda, ka atbalsta pasākuma (vai daļas no šā pasākuma) nelikumību paziņošanas pienākuma pārkāpuma dēļ neietekmē tas, ka Komisija galīgajā lēmumā minēto pasākumu ir atzinusi par saderīgu ar kopējo tirgu [37]. Jebkāda citāda interpretācija veicinātu LESD 108. panta 3. punkta trešā teikuma neievērošanu, un tas zaudētu savu lietderīgo iedarbību [38]. Ja saistībā ar atbalsta projektu – vai tas būtu saderīgs ar iekšējo tirgu vai ne – fakts, ka nav ievērotas LESD 108. panta 3. punkta prasības, neradītu lielāku risku vai sodus kā šīs tiesību normas ievērošana, dalībvalstu ieinteresētība paziņot par atbalstu un gaidīt lēmumu par saderību – un tātad arī Komisijas kontroles apjoms – ievērojami mazinātos [39].

65. No iepriekš minētā izriet, ka procesuālais pārkāpums saglabājas neatkarīgi no atbalsta iespējamās saderības ar iekšējo tirgu. Savienības tiesību aktos ir paredzēts, pirmkārt, ka valsts tiesām ir jāveic atbilstīgi pasākumi, lai efektīvi novērstu nelikumību un it īpaši aizsargātu privātpersonu tiesības pret pārkāpumiem, kuru pamatā ir atbalsta nelikumība. Otrkārt, valsts tiesai tādēļ ir pienākums, piemērojot Savienības tiesības, atbalsta saņēmējam piespriest procentu maksājumu par visu šā atbalsta nelikumības laikposmu [40]. Šis valsts tiesas pienākums izriet no tā, ka atbalsta īstenošana pretēji LESD 108. panta 3. punktam tā saņēmējam rada nepamatotu priekšrocību, kas ietver, pirmām kārtām, faktu, ka tam nav jāmaksā procenti, kādi tam būtu jāmaksā par šo atbalsta summu, ja tam šāda summa būtu jāaizņemas tirgū, gaidot Komisijas galīgo lēmumu, un, otrām kārtām, konkurētspējas pozīcijas uzlabošanu attiecībā pret citiem tirgus dalībniekiem visā attiecīgā atbalsta nelikumības laikposmā [41].

66. Taču jānorāda, ka izskatāmajā lietā prasītājām "nelikumības laikposmā" (no 2015. līdz 2017. gadam) netika izmaksāts nekāds atbalsts saistībā ar to pieteikumiem, kas tika iesniegti 2016. gadā [42]. Tātad šīm sabiedrībām nav pienākuma maksāt procentus par summām, kuras tās nav saņēmušas (uz šo pieteikumu pamata). Tādēļ rodas jautājums, vai šādā gadījumā Igaunijas iestādes var izmaksāt šo atbalstu ar atpakaļejošu spēku nevis par laikposmu no 2017. gada lēmuma pieņemšanas dienas, bet no dienas, kad 2016. gadā tika iesniegts pieteikums izmaksāt atbalstu, ja valsts tiesību aktos šāds risinājums būtu paredzēts.

67. Turpmāk minēto iemeslu dēļ uzskatu, ka uz šo jautājumu ir jāsniedz apstiprinoša atbilde.

68. Jāatgādina, ka LESD 108. panta 3. punkta mērķis ir garantēt, ka netiek sniegts ar iekšējo tirgu nesaderīgs atbalsts un ka tiek sniegts vienīgi ar to saderīgs atbalsts. Tātad šis mērķis vispirms provizoriski tiek sasniegts ar šajā tiesību normā noteikto aizliegumu un, pēc tam galīgi ar Komisijas lēmumu, kas, ja tas ir noraidošs, liedz turpmāk īstenot paziņoto atbalsta projektu [43].

[36] Spriedums, 2015. gada 19. marts, *OTP Bank* (C-672/13, EU:C:2015:185, 76. punkts).

[37] Spriedums, 2003. gada 21. oktobris, *van Calster* u.c. (C-261/01 un C-262/01, EU:C:2003:571, 62. punkts).

[38] Spriedums, 2020. gada 24. novembris, *Viasat Broadcasting UK* (C-445/19, EU:C:2020:952, 21. punkts un tajā minētā judikatūra).

[39] Spriedums, 2020. gada 24. novembris, *Viasat Broadcasting UK* (C-445/19, EU:C:2020:952, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

[40] Spriedums, 2019. gada 5. marts, *Eesti Pagar* (C-349/17, EU:C:2019:172, 134. punkts un tajā minētā judikatūra).

[41] Spriedums, 2019. gada 5. marts, *Eesti Pagar* (C-349/17, EU:C:2019:172, 132. punkts un tajā minētā judikatūra).

[42] Konkrētais *Espo* gadījums, kura turpināja saņemt atbalstu vecās shēmas ietvaros laikposmā no 2015. līdz 2016. gadam, ir aplūkots šo secinājumu 75. punktā.

[43] Spriedums, 2008. gada 12. februāris, *CELF* un *ministre de la Culture et de la Communication* (C-199/06, EU:C:2008:79), 47. un 48. punkts.

69. Tomēr, kad Komisija pieņem apstiprinošu lēmumu un konstatē, ka īstenotā atbalsta shēma ir saderīga atbalsta shēma, nelikumīgs atbalsts nerada risku nodarīt kaitējumu attiecīgajām personām un izkropļot konkurenci, turklāt tas padara lieku LESD 108. panta 3. punktā paredzēto mērķi novērst nesaderīga atbalsta īstenošanu. Tādēļ lēmums piešķirt šo atbalstu ar atpakaļejošu spēku nevar apšaubīt šīs tiesību normas lietderīgo iedarbību.

70. Turklāt uzskatu, ka šajā gadījumā, ja Igaunijas Republika varētu apmierināt pieteikumu izmaksāt atbalstu, ko Komisija atzinusi par saderīgu, arī par laikposmu pirms šā lēmuma pieņemšanas, varētu nodrošināt konkurences izkropļojumu neesamību tirgū; jo, it īpaši ņemot vērā to, ka izskatāmajā lietā daži tirgus dalībnieki, šķiet, nelikumības laikposmā turpināja saņemt atbalstu vecās shēmas ietvaros. Tādēļ, ievērojot šo secinājumu 65. punktā minēto judikatūru, pēdējiem minētajiem principā ir nevis jāatmaksā atbalsts, bet tikai jāsamaksā procenti par šajā laikposmā saņemto atbalstu. Taču, neļaujot tirgus dalībniekiem, kas nav saņēmuši atbalstu, saņemt to ar atpakaļejošu spēku (tās pašas shēmas ietvaros un par to pašu laikposmu), lai gan tie varētu to pieprasīt, pamatojoties uz Komisijas lēmumu, ar kuru atbalsts ir atzīts par saderīgu, rastos nevienlīdzīga attieksme, kas izraisītu konkurences izkropļojumus.

71. Visbeidzot, attiecībā uz *Espo*, kas ražošanas iekārtu uzstādīja 2009. gadā, bet pieteikumu aplūkojamā atbalsta saņemšanai iesniedza tikai attiecībā uz elektroenerģiju, kas ar šo iekārtu saražota 2016. gadā, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai tas, ka šis pieteikums tika iesniegts dienā, uz kuru 2014. gada lēmums neattiecas, izraisītu tās pieteikuma noraidīšanu, lai gan šī sabiedrība būtu tiesīga izmantot veco shēmu, kas apstiprināta ar 2014. gada lēmumu. Tādēļ minētā tiesa uzskata, ka tas raisa jautājumu, vai LESD 108. panta 3. punktā minētais aizliegums sniegt atbalstu ietvertu aizliegumu iesniegt šādu pieteikumu, lai gan tas paredzēts valsts tiesību aktos.

72. Lai gan iepriekš minēto iemeslu dēļ uzskatu, ka LESD 108. panta 3. punkts neliedz Igaunijas Republikai apmierināt šādu pieteikumu, ciktāl tas atļauts valsts tiesību aktos, tomēr iesniedzējtiesai ir pienākums ievērot 2014. un 2017. gada lēmumus.

73. Pirmkārt, jānorāda, ka iesniedzējtiesas uzdotā jautājuma formulējums, šķiet, balstīts uz pieņēmumu, ka *Espo* bija tiesīga saņemt atbalstu ražošanas iekārtu uzstādīšanai 2009. gadā, taču 2014. un 2017. gada lēmumi par to neliecina, ņemot vērā, ka šī sabiedrība Igaunijas shēmā paredzēto atbalstu jau esot saņēmusi maksimāli ilgi, proti, 12 gadus.

74. Otrkārt, ir jānorāda, ka *Espo*, šķiet, faktiski saņēma atbalstu šai jaunajai iekārtai no 2009. gada (tās uzstādīšanas dienas) līdz 2015. gadam (dienai, kad beidzās maksimālais, 12 gadus ilgais atbalsta laikposms) [44].

75. Treškārt, valsts tiesai jāpārbauda, vai *Espo* ir jāmaksā procenti par laikposmu no 2014. līdz 2015. gadam – un kādā apmērā –, jo saņemtais atbalsts bija nelikumīgs atbalsts. Atšķirībā no *Veejaam*, kas neesot saņēmusi atbalstu saistībā ar tās 2016. gada pieteikumu, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka *Espo* atbalstu saņēma laikposmā no 2004. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 31. decembrim. No judikatūras, kas minēta šo secinājumu 65. punktā, izriet, ka, lai gan šai sabiedrībai nebija jāatmaksā saņemtais kapitāls, tomēr rodas jautājums par eventuālu procentu samaksu par laikposmu, kurā šis atbalsts bija nelikumīgs.

[44] Skat. šo secinājumu 8. punktu.

76. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ierosinu uz ceturto un piekto jautājumu atbildēt tādējādi, ka tad, ja Komisija ir nolēmusi necelt iebildumus pret valsts atbalsta shēmu, kas tiek piemērota pretēji LESD 108. panta 3. punktā noteiktajam, personas, kurām ir tiesības uz darbības atbalstu, var iesniegt pieteikumu izmaksāt atbalstu attiecībā uz laikposmu pirms Komisijas lēmuma pieņemšanas, ja to pieļauj valsts procesuālo tiesību normas un ja vien ir izpildīti visi pārējie šajā lēmumā minētie nosacījumi.

V. Secinājumi

77. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Riigikohus* (Augstākā tiesa, Igaunija) uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Nosacījumam par stimulējošu ietekmi, kurš paredzēts Pamatnostādņu par valsts atbalstu vides aizsardzībai un enerģētikai 2014.–2020. gadam 50. punktā, nav pretrunā tas, ka atjaunīgās enerģijas ražotājs var iesniegt pieteikumu izmaksāt valsts atbalstu pēc tam, kad jau sākti projekta īstenošanas darbi, ja vien visi pārējie Komisijas lēmumā par attiecīgās atbalsta shēmas saderīgumu minētie nosacījumi ir izpildīti.

2) Valsts atbalsta stimulējošo ietekmi neizslēdz tas, ka ieguldījums, kuram tiek lūgts atbalsts, ir veikts, pamatojoties uz grozījumiem vides atļaujas izsniegšanas nosacījumos, it īpaši gadījumā, kad pieteikuma iesniedzējs būtu izbeidzis savu darbību, ja stingrāku atļaujas izsniegšanas nosacījumu dēļ nebūtu saņēmis minēto atbalstu, ja vien piešķirtais atbalsts atbilst nosacījumiem, kas noteikti Komisijas lēmumā, ar ko atzīts attiecīgās atbalsta shēmas saderīgums.

3) Ja Komisija lēmumā par valsts atbalstu par saderīgu ar iekšējo tirgu ir atzinusi gan pastāvošu atbalsta shēmu, gan paredzētās izmaiņas tajā, taču dalībvalsts neievēro savu apņemšanos atbalsta shēmu piemērot tikai līdz konkrētai dienai, šīs atbalsta shēmas piemērošana pēc šīs dienas ir uzskatāma par "jaunu atbalstu" Padomes Regulas (ES) 2015/1589 (2015. gada 13. jūlijs), ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus Līguma par Eiropas Savienības darbību 108. panta piemērošanai, 1. panta c) punkta izpratnē.

4) Ja Komisija ir nolēmusi necelt iebildumus pret valsts atbalsta shēmu, kas tiek piemērota pretēji LESD 108. panta 3. punktā noteiktajam, personas, kurām ir tiesības uz darbības atbalstu, var iesniegt pieteikumu izmaksāt atbalstu attiecībā uz laikposmu pirms Komisijas lēmuma pieņemšanas, ja to pieļauj valsts procesuālo tiesību normas un ja vien ir izpildīti visi pārējie šajā lēmumā minētie nosacījumi.